



Դ Ե Պ Ի Ե Ր Կ Ի Ր



նշում է զիւ, հնշում ուժգին կանչը ներգաղթի: Հնշում է նա Հայոց շնաշխարհիկ երկրի հզոր կրծքից, հնշում ալեգարդ ու նվիրական Մասիս լեռան ստորոտից, քառագագաթ Արագածի երկնահուլ դագաթներից, Լավաւրի թափալատ լանջերից: հնշում է նա Հայաստանի էներգիայի մարգարիտ կապուտաշյա Սևանի փեշերից, մայր-Արաքսի ափերից, Արարատյան լայնանիստ ու մրգառատ դաշտավայրից, Լոռվա անդնդախոր ձորերից, խոլ Դերեղի կիրճերից: հնշում Շիրակի բերրի դաշտից, Հայաստանի էներգիայի երակ, կյանքի՝ անսպառ աղբյուր Հրազդանի զրնգուն ալիքների միջից, Զանգեզուրի լեռնաշխարհի քարանձավներից ու կուսական, մթին անտառներից:

Հնշում է նա ծաղկուն Հայաստանի լեռնահանքերի ընդերքից, հնշում հարյուրավոր պործարանների շշակներից, կոլխոզային բերքառատ դաշտերից:

Այդ Հայրենիքն է կանչում, կանչում տիրաբար իր պանդուխտ, տառագիր հայրենաբաղձ զավակներին, օտար հորիզոնների տակ դեգերող ու կարոտակեզ սրտերով սպասող իր սիրասուն որդիներին: «Դարձե՛ք որդիք իմ, դարձե՛ք տունը ձեր հայրական. ջարդեցե՛ք ընդմիջտ օտար ժայռերի վրա գաղթացուլը ձեր դարավոր ու վերադարձե՛ք շենջող հայրենիք մեր»:

Հայրենագուրկ, տարագիր, սփյուռքով մեկ ցրված տաղանդավոր հայ ժողովրդի զավակները իրենց սեւեռուն հայացքը միշտ Հայոց աշխարհի բարձրաբերձին՝ Մասսին ուղղած թախիծով ու կարոտով տարինեղ շարունակ սպասում էին ներգաղթի ավետիսին, այդ կենսաբեր ու թովիչ կանչին: Եվ ահա հնչել է արդեն այդ վաղուց սպասված հայրենադարձի կանչը:

Հայոց լեռնաշխարհից հնչող այդ կանչի ձայնը արագորեն տարածվեց սփյուռքի բոլոր այն անկյունները, ուր հայրենաբաղձ հայերի սրտերն էին բաբախում: Հայրենիքից հնչող կանչի արձագանքները տարածվեցին Իրանի սարահարթից մինչև Նեղոսի

կիզիչ հովիտը, մարդկության վաղեմի շրթան Միջագետքից մինչև Նոր Աշխարհը, Սիրիայից, Լիբանանից մինչև Բալկանները, Արաքսի ափերից մինչև կապուտակ Դանուբի, ջրառատ Ամազոնի ափերը, Հնդկական օվկիանոսի, գեղածիծաղ Բոսֆորի ափերից մինչև Խաղաղականի ու Ատլանտականի ափերը:

Ամենուրեք հնշում է կանչը ներգաղթի. «Դեպի երկի՛ր, դեպի երկի՛ր, Մայր Հայրենիքն է կանչում մեզ»:

Հայրենադարձի տենդագին նախապատրաստություններ են սկսվել ամենուրեք. թե Մայր Հայրենիքում և թե գաղութներում:

Մայր Հայրենիքը հզոր Միության մասնակցությամբ նախապատրաստվում է արժանավայել դիմավորելու գրկաբաց ընդունելու իր սիրասուն և պանդուխտ զավակներին. նա իր դուները լայն բացել է երկիր փութացող հայրենակարոտ որդիների առաջ: Քաղաքներում, ավաններում, գյուղերում Հայաստանի ողջ աշխատավորությունը՝ բանվորները, կոլխոզնիկները, ինտելիգենցիան ճիգ ու ջանք չեն խնայում հայրենիք դարձող իրենց հարազատ եղբայրների համար ստեղծելու կյանքի ու աշխատանքի համար անհրաժեշտ բոլոր նախապայմանները, որպեսզի նրանք հայրենի կտուրի տակ իրենց հերջանիկ ու ապահով կյանքը կոփել ու վառ արագան կերտել կարողանան:

Հայրենադարձության նույնպիսի եռանդուն նախապատրաստական աշխատանքներ են սկսվել նաև գաղութներում: Աննախընթաց խանդավառություն ու ոգևորություն է տիրում գաղութահայ աշխարհում, սփյուռքի բոլոր անկյուններում ծուրածու հայությանը գիշեր ցերեկ մի խնդիր է միայն զբաղեցնում—ներգաղթը. ամենքը, ամենուրեք ներգաղթի մասին են խոսում: Ամենուր մեծ ու փոքր, ունեւոր ու չունեւոր, արհեստավոր ու արվեստագետ գունդ գունդ արձանագրություն վայրերն են շտապում, անհագ կարոտով սպասելով ներգաղթի քարավանի շարժման օրին. նրանք անհամբեր են և արբեցած մոտալուտ երջանկությունից շտա-

պում են կարողակեց սրտերով օր առաջ ոտք դնել դարերով երազած ավետյաց երկրի, դրախտավայր Հայաստանի հյուրընկալ հողի վրա: Օտար երկրներ ապաստանած ողջ հայութիւնը կյանքի ապահովութիւն ու խաղաղութիւն գտնելու հույսով այսօր իր հայազան ուղղել է դեպի հայրենիք, դեպի Սովետական Հայաստան, ուր իր եղբայրները երջանիկ ու ապահով կյանքի հիմքն են դրել ու հաւ ժողովրդի վառ ապագան են կերտում:

Այսօր աշխարհի բոլոր ծայրերից գաղութահայութեան ուղիները ձգվում են դեպի Մայր Հայրենիքի սիրտը՝ դեպի Երևան. հեռավոր Ամերիկայից, Եվրոպայի, Միջին ու Մերձավոր Արեւելքի երկրներից սկսվող այդ ուղիները վերջանում են Երևանում, որովհետեւ Երևան տանող ուղին՝ դա հայ ժողովրդի դարավոր գաղթականությանը վերջ դնող ուղին է հանդիսանում:

Դարձողները ամեն հնարավոր միջոցներով աշխատում են հայրենիք դառնալ կազմակերպված, որպեսզի գալու հենց առաջին օրվանից հնարավորութիւն ունենան տեղում գտնվող իրենց եղբայրների հետ միասին յօվելու հայրենիքի հասնուն վերելքի ու հեռանկարներով հարուստ գալիքի կերտման աշխատանքներին:

Սակայն ցնած չեն նաև ներգաղթի թշնամիները: Հայ ժողովրդի երգվյալ թշնամիները, ինչպես միշտ, այս անգամ էլ կեղծ դիմակ հագած հանդես են եկել հայ ժողովրդի դիմադրական, անկեղծ խորհուրդները՝ տալու պատրվակի տակ: Նրանք փրստում են ներգաղթողների ականջներին, սուտ ու անհիմն լուրեր են տարածում ներգաղթի առաջացրած խանգավառութիւնը նսեմացնելու համար, որոգայթներ են լարում ներգաղթը կասեցնելու և ներգաղթի աշխատանքները ձախողելու համար: Օտար և հայազգի ֆաշիստ լրագրողներն ու կեղտոտ գրչակները վնասում են. «Ով ներգաղթել ցանկացող հայութիւն, լավ մտածիր, մի շտապիր դեռ, անորոշութեան մեջ է ամեն ինչ. քանի որ հայկական հողերը չեն վերադարձված տակավին, ներգաղթի ամեն մի փորձ դատապարտված է անիրագործելի բաղձանք մնալու, որովհետեւ ներկայիս Հայաստանը ի վիճակի չէ ձեռք ընդունելու, տեղավորելու, ձեռք անվտանգութիւնն ու խաղաղ աշխատանքը ապահովելու: Հորիզոնի վրա մոռալ ամպեր են կուտակված, ամբողջ աշխարհի վրա կախված է պատերազմի վտանգը, ինչու երթալ Հայաստան և

թնդանթի միս դառնալ ցարսկա-թյուրքական սահմանի վրա: Հայաստանի լեռնաշխարհում սովի ուրվականն է շրջում և բռն երկրի բնակիչները յուրաքանչյուր տարի տասնյակ հազարներով չվում են Սովետ Միության զանազան շրջանները՝ բախտ որոնելու. այդ իսկ պատճառով ներգաղթը աղետաբեր փորձանքի կարող է վերածվել հայ ժողովրդի համար, որովհետեւ ներգաղթողները պետք է տեղավորվեն ոչ թե Սովետ Հայաստանում, այլ Միության այլազան շրջաններում. դրա համար էլ անկեղծ հայրենասերը չպետք է մեկնի Սովետ Հայաստան, մինչև Հայաստանին չկցվին Թյուրքիայի կողմից բռնադատված հայկական հողերը»:

Ստահող լուրեր են տարածում և աղավաղում Հայաստանի ներկայիս սահմաններում ընդունվելիք ներգաղթող հայերի թվի մասին եղած տեղեկութիւնները՝ այդ թիվը իջեցնելով 350—400 հազարից 30—40 հազարի:

Որոշ դեպքերում նրանք դիմում են տեղական իշխանութիւններին, խնդրելով խորհրդոտ հանդիսանալ ներգաղթին. կամ աշխատում են երկպառակութիւն սերմանել հայ ժողովրդի արյունակից եղբայրների մեջ կրոնական վեճեր հրահրելով լուսավորչական ու կաթոլիկ հայերի միջև: Երբեմն էլ բացարձակ հարձակումներ են դրոշմում Ազգային-Նկեղեցական ժողովի Հայաստանից վերադարձած պատգամավորների վրա՝ Սովետական Հայաստանի վերելքը դուրստելու համար: Շատ դեպքերում էլ դիմում են նուրբ քաղաքականութեան, աշխատելով գաղութահայ ժողովրդի ուշադրութիւնը շեղել ներգաղթի խնդիրներից տեղական նշանակութիւն ունեցող խնդիրներ հարուցելով և եղած միջոցները ներգաղթի դրոշմ տրամադրելու փոխարեն ուրիշ նպատակների հատկացնելով: Ամբաստանում, մեջադրում են կիլիկիո կաթողիկոսութեանը, թեմական առաջնորդներին և առաջարկում, որպեսզի նրանք արգելք հանդիսանան ներգաղթին:

Սակայն իզուր են փորձում հայ ժողովրդի թշնամիները պատմութեան անիվը ետ շրջել. նրանց բոլոր փորձերը դատապարտված են ձախողման և նրանք անողորմ կերպով պետք է ճգմվեն պատմութեան անիվի տակ:

Գաղութահայ ժողովրդի ամենալայն զանգվածները նողկանքով ու արդար զայրույթով են վերաբերվում ներգաղթը կասեցնելու թշնամու բազմապիսի արգահատելի փորձերին:

և իրենց փրկության ուղին լուսավորող մի փարոս են միայն տեսնում՝ նվիրական Մասսի ստորոտում՝ Սովետական Հայաստանը. ու իրենց հայացքը հառած այդ լուսատու ջահին՝ կյանքի օվկիանոս մրրկահույզ ալիքները ձեղքելով դեպի նրան են շարժվում, ջարենով իրենց ֆիզիկական ու բարոյական բոլոր ուժերը: Դադուխահայ ժողովուրդը լի է երախտագիտության անհուն զգացմունքով հանդեպ Սովետական մեծ Միության, հանդեպ հայ ժողովրդի ամենամեծ բարեկամ Ստալինի, հանդեպ Ռուս մեծահոգի ժողովրդի, հանդեպ սովետական իշխանության, որը իր փրկարար ձեռքը մեկնեց անդունդի եզրին գտնվող հայ ժողովրդի մնացորդ բեկորներին և ոչ միայն փրկեց նրան վերահաս սպանդից, այլև հրնարավորություն տվեց իր սեփական պետական կյանքով ապրելու, իր ազգային կուտուրան զարգացնելու, բարեկեցիկ, երջանիկ ու ապահով կյանք ստեղծելու. և այժմ էլ ձեռնամուխ է եղել հայ աստանդական ժողովրդի դարավոր իղձերի իրականացմանը, նրան մի ընտանիքի շուրջը համախմբելու հնարավորության ստեղծման գործին: Դադուխահայ զանգվածները բերկրանքի անհուն զգացմունքով են հիշում միշտ մեծ Միության սրտից՝ կրեմլից հնչած ներգաղթի ավետիսի դողանքը:

Դադուխահայ արդի ու աշխատասեր ժողովուրդը հյուրընկալվելով օտար երկրներում, ապրել է երբեմն աղքատ, երբեմն ունեւոր կյանքով, մասնակցել է այդ երկրների վերաշինման աշխատանքներին, տվել է այդ երկրներին բազմաթիվ տաղանդավոր ներկայացուցիչներ, որոնք զարկ են տվել նրանց կուտուրայի զարգացմանը, իր ջրբերանը է թափել օտար անապատները ծաղկած այգեստանի վերածելով, իր բազուկը չի խնայել օտարների համար դղյակներ կահուցելով, բայց աղքատ թե ունեւոր, ամենուր էլ եւս դիտվել է որպես օտար. և այժմ այդ մարդկային արժանապատվությունը ներկատացնող օտարությունը կվերանա, երբ նա վերադառնալով իր Հայրենիքը, կդիտվի որպես լիիրավ սովետական քաղաքացի:

Թշնամիների դավերը շաղկեցին և գաղութահայ ժողովուրդի ցավերով տառապող հայրենասերների վրա: Մեծ հայրենասեր Կիլիկիո կաթողիկոս Գարեգին Ա ոչ մի ջանք չի խնայում ներգաղթի և Սովետական Հայաստանի ծաղկման համար. շնայած իր ալեգարդ հասակին, նա անխոնջ աշխա-

տանք է ծավալել ներգաղթի հաջող կազմակերպման համար և որպես երկրորդ Մովսես պատրաստ է իր հոտը գաղթաշխարհից Մայր Հայրենիք՝ նվիրական Մասսի ստորոտն առաջնորդելու:

Եւ շին մնում նաև մեր թեմական առաջնորդներն ու Ազգային-Նկեղեցական ժողովի պատգամավորները, որոնք էջմիածնից դառնալուց հետո խոշոր հայրենասիրական աշխատանք ծավալեցին գաղութահայության և Մայր-Հայրենիքի կապերի սերտացման համար ու այսօր էլ կրկնապատկված եռանդով աշխատում են ներգաղթի հաջող կազմակերպման համար: Նրանք իրենց ականատեսի պատմություններով հրահրում, սատարում են ազգահավաքումի մեծ գործը, գոտեպնդում, հուսադրում են պանդուխտ հայ ժողովրդին ապագայի վառ հեռանկարներով, անխնա պայքար են մղում օտար և հայազգի աղբյուրներից բխող ամեն տեսակ զրպարատությունների դեմ: Դադուխահայ ժողովրդի մյուս բոլոր լավագույն հայրենասեր զավակները նմանապես թե ազդու խոսքով և թե գործով իրենց օժանդակությունն են ցույց տալիս ներգաղթի վսեմ գործին:

Սակայն պահանջվում է է՛լ ավելին անել:

Ժողովուրդների կյանքում բախտորոշ շրջաններ կան, որոնք հնարավորություն են ընձեռնում տվյալ ժողովրդին ապահով ու բարեկեցիկ կյանք ստեղծելու, ազգային կուտուրայի զարգացմանը խթանելու. այդպիսի բախտորոշ շրջան է ապրում այսօր բովանդակ հայ ժողովուրդը. նրա առաջ լայն հնարավորություններ ու հեռանկարներ են բացվել: Այս օրերին հայրենադարձությունը պետք է դառնա մեր ամենօրյա հոգացողության առարկան այնպես, ինչպես մեր ամենօրյա աղոթքները: Պետք է ուժեղացնել անխնա պայքարը բոլոր տեսակի ստոր գրպարտությունների, հեյուտաբեհների դեմ. պետք է անմիջապես կանխել ներգաղթը ձախողելու ամեն մի փորձ. անբույլատրելի պետք է համարել ներկա պահում այլ խնդիրներով զբաղվելը և միջոցները ներգաղթի գործին տրամադրելու փոխարեն ուրիշ նպատակների հատկացնելը, երբ բազմաթիվ ներգաղթողներ կարիք են զգում հագուստի, ոտնամանի, սնունդի, ճանապարհածախսի և այլն: Անբույլատրելի է նաև գաղութահայության ուշադրությունը շեղել այլ կողմ. գաղութահայությունը պետք է ունենա միայն և միայն մի սեռնակետ՝ Սովետական Հայաստանը, դեպի ուր նա պետք է ուղղի իր սի-

րագործով հայացքը: Պետք է խավ հիշել, որ ներգաղթի որոշումը—դա հայ ժողովրդի փրկության մակույկն է, որը պետք է վերջապես փրկի զարհուրելի նախաբեկության ենթարկված հայ ժողովրդի բեկորներին, որոնք կյանքի ալեծուփ օվկյանի մեջ մաքառելով երկար սպասեցին, որպեսզի իրենց փրկության ձեռք մեկնվի:

Այսօրվա մեր նշանաբանը պետք է լինի.

«ԴԵՊԻ ԵՐԿԻՐ, ԱՄԵՆ ԽՁ ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՀԱՄԱՐ»:

Մայր Հայաստանը Արագածի շողշողուն թագը գլխին, Սևանի էներգոգոհար մատանին մատին, կենսաբեր Հրազդանի գոտին կապած, վեհանիստ Մասսի ստորոտում ապահով ու երջանիկ կյանքի կենսախնդ ժպտը դեմքին գրկաբաց ձեռք է ապաստում, պանդուխտ եղբայրներ:



Խղվարդի եռահարկ եկեղեցին հա ռավ-աբեմուտից (14-րդ դար)